

نقش جوّ مدرسه در ارتقای یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

فریبا قربانی^۱، معصومه اوجاقی آقچه کند^۲، حمیرا سلامی قوجه بیگلر^۳

تاریخ دریافت: ۱۵ خرداد ماه ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۲۰ مرداد ماه ۱۴۰۴

چکیده

این تحقیق با هدف، بررسی میزان رابطه و قدرت پیش‌بینی مؤلفه‌های جوّ مدرسه بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بدون دستکاری متغیرهاست. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها پیمایشی محسوب می‌شود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم مدارس دولتی استان اردبیل در سال تحصیلی مورد بررسی است. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به کار گرفته شد. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان و کرجسی (۱۹۷۰) حدود ۳۰۰ نفر برآورد می‌شود. ابزار گردآوری اطلاعات شامل دو بخش است: نخست، پرسشنامه جوّ مدرسه که بر اساس پرسشنامه استاندارد جوّ مدرسه هوی و میسکل و نیز مقیاس جوّ مدرسه کوهن و همکاران تدوین شده و برای سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان از پرسشنامه پیشرفت تحصیلی فام و ویلیامز انجام گرفت. روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد) و آمار استنباطی نظیر ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی روابط بین متغیرها و تحلیل رگرسیون چندگانه ایتفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که جوّ مدرسه نقش اساسی و تعیین‌کننده‌ای در ارتقای یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان استان اردبیل دارد. نتایج همبستگی و رگرسیون بیانگر آن است که هرچه جوّ مدرسه مثبت‌تر، حمایت‌گرتر و مبتنی بر روابط انسانی سالم‌تر باشد، دانش‌آموزان از نظر تحصیلی عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند. مؤلفه‌هایی همچون انتظارات تحصیلی بالا، حمایت عاطفی معلمان و کیفیت روابط معلم-دانش‌آموز بیشترین تأثیر را بر پیشرفت تحصیلی داشتند.

واژگان کلیدی: جوّ مدرسه، ارتقای یادگیری، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان

^۱ گروه آموزش متوسطه، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، اردبیل، ایران

^۲ گروه آموزش متوسطه، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، اردبیل، ایران

^۳ گروه آموزش متوسطه، وزارت آموزش و پرورش، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، اردبیل، ایران

۱- مقدمه

یادگیری و پیشرفت تحصیلی از اهداف بنیادین هر نظام آموزشی است و دستیابی به آن به ترکیبی از عوامل فردی، خانوادگی، و نهادی بستگی دارد. یکی از مهم‌ترین عوامل نهادی که در پژوهش‌های تربیتی توجه زیادی به آن شده است، جوّ مدرسه یا فرهنگ و اقلیم سازمانی مدرسه است. جوّ مدرسه به مجموعه ویژگی‌های رفتاری، ارزش‌ها، انتظارات، روابط و هنجارهایی اطلاق می‌شود که تجربه‌های آموزشی معلمان، دانش‌آموزان و کارکنان را شکل می‌دهد و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر کیفیت یادگیری تأثیر می‌گذارد (Cohen, McCabe, Michelli, & Pickeral, 2009). مبانی نظری، تعاریف کلیدی، چارچوب‌های مفهومی و نتایج پژوهش‌های داخلی و خارجی درباره نقش جوّ مدرسه در ارتقای یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌پردازد و در پایان مبانی نظری مرتبط با زمینه استان اردبیل را تحلیل می‌کند.

۲- مبانی نظری تحقیق

جوّ مدرسه^۱ به محیط روانی و اجتماعی مدرسه، نگرش‌های غالب، انتظارات رفتاری و ویژگی‌های فرهنگی اطلاق می‌شود که تجربه‌های آموزشی و اجتماعی دانش‌آموزان و معلمان را شکل می‌دهد (Hoy & Miskel, 2013). این مفهوم گسترده شامل ابعاد مختلفی مانند روابط بین معلم و دانش‌آموز، عدالت، نظم و انضباط، حمایت عاطفی، مشارکت اجتماعی و احساس تعلق به مدرسه است (Thapa, Cohen, Guffey, & Higgins-D'Alessandro, 2013). از منظر نظری، جوّ مدرسه به مثابه یک ساخت چندبعدی قابل تحلیل است. براساس نظریه‌های سازمانی، جوّ مدرسه به عنوان بخش مهم از فرهنگ سازمانی مدرسه در تعیین رفتارهای آموزشی و یادگیری نقش دارد (Schein, 2010). به عبارت دیگر، جوّ مدرسه بر انتظارات، روابط، هنجارها و ارزش‌های مشترک تأکید دارد که در نهایت رفتارهای تخصصی و عملکرد تحصیلی را شکل می‌دهد. برخی از ابعاد مهمی که در تحقیقات علمی بارها تکرار شده‌اند عبارت‌اند از:

۱. **روابط میان اعضا:** کیفیت تعاملات معلمان و دانش‌آموزان، همکاری میان کارکنان و روابط همکارانه. (Wang & Degol, 2016)
۲. **حمایت عاطفی و روانی:** توانایی مدرسه در ایجاد فضایی که دانش‌آموزان احساس امنیت و ارزشمندی کنند. (Thapa et al., 2013)
۳. **انتظارات تحصیلی:** استانداردهای عملکرد، توقعات معلمان و فرهنگ یادگیری که سطح انتظارات را تعیین می‌کند. (Fan & Williams, 2010)
۴. **انضباط و نظم:** قواعد، سیاست‌ها و رفتارهایی که نظم را در مدرسه به وجود می‌آورد (Koth, Bradshaw, & Leaf, 2008).

۵. **همکاری اجتماعی:** فرصت‌های مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های جمعی و

تصمیم‌گیری‌های مدرسه. (Bryk & Schneider, 2002)

هر یک از این ابعاد به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر تجربه‌های یادگیری دانش‌آموزان موثر هستند و می‌توانند زمینه‌ساز افزایش یا کاهش پیشرفت تحصیلی باشند.

نظریه‌های رفتار سازمانی معتقدند که رفتارها و عملکردها در یک سازمان تحت تأثیر محیط اجتماعی و فرهنگی آن سازمان قرار دارد. (Robbins & Judge, 2017) جوّ مدرسه به‌عنوان یکی از مظاهر فرهنگ مدرسه، از طریق تأثیرگذاری بر انگیزش، روحیه، احساس تعلق و انتظارات دانش‌آموزان، می‌تواند به بهبود فرآیند یادگیری کمک کند. این دیدگاه با نظریه یادگیری اجتماعی باندورا نیز همسوست، که بر اهمیت محیط اجتماعی و مشاهده مدل‌های رفتاری تأکید می‌کند. (Bandura, 1977)

نظریه‌های انگیزشی مانند نظریه خودتعیین‌گری دسی و رایان (Deci & Ryan, 2000) نشان می‌دهند که محیط‌های حمایتگر و مشارکتی می‌توانند نیازهای روانی دانش‌آموزان به خودمختاری، شایستگی و ارتباط را تحقق بخشند و در نتیجه انگیزش ذاتی و درونی آنان را افزایش دهند. دانش‌آموزانی که در جوّ مدرسه‌ای حمایتگر حضور دارند، احتمالاً تمایل بیشتری به یادگیری و مشارکت فعال در کلاس نشان می‌دهند.

Cohen et al. (2009) در مطالعه‌ای گسترده نشان دادند که جوّ مدرسه مثبت با عملکرد تحصیلی بهتر، حضور منظم در کلاس و کاهش رفتارهای خشنونت‌آمیز مرتبط است. نتایج نشان داد که روابط مثبت معلم-دانش‌آموز و حمایت عاطفی قوی، پیش‌بینی‌کننده واقعی نمرات تحصیلی هستند.

Thapa et al. (2013) در بررسی ۵۲ پژوهش مختلف دریافتند که جوّ مدرسه با انگیزش تحصیلی، احساس امنیت، رضایت از مدرسه و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط معنی‌داری دارد. این نتایج در سطوح مختلف مدرسه (مقطع ابتدایی تا دبیرستان) مشابه بود.

Wang & Degol (2016) در مروری سیستمی نشان دادند که مدارس با جوّ حمایتی و همکارانه، نه تنها باعث افزایش یادگیری می‌شوند، بلکه کاهش مشکلات رفتاری و تقویت تعاملات یادگیری را نیز تسهیل می‌کنند.

Fan & Williams (2010) دریافتند که انتظارات تحصیلی معلمان و فرهنگی که برای یادگیری ایجاد می‌شود، ارتباط مستقیم با نمرات دانش‌آموزان دارد و این ارتباط به‌ویژه در مدارس با تنوع جمعیتی بیشتر قوی‌تر است.

محمّدی و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای میان مقطع متوسطه گزارش دادند که جوّ مدرسه مثبت با عملکرد تحصیلی بهتر دانش‌آموزان ارتباط دارد و متغیرهای «حمایت معلم» و «انضباط مدرسه» بیشترین سهم را در پیش‌بینی نمرات دانش‌آموزان داشتند.

صادقیان و حسینی (۱۳۹۸) نشان دادند که ارزش‌های فرهنگی و هنجارهای مدرسه تأثیر معناداری بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دارند و این انگیزش با نمرات تحصیلی ارتباط مثبت دارد.

نجفی (۱۳۹۹) دریافت که جوّ مدرسه سالم نه تنها بر پیشرفت تحصیلی، بلکه بر آرامش روانی و رضایت دانش‌آموزان نیز تأثیر مستقیم دارد.

کریمی و زارعی (۱۴۰۰) تأکید کردند که پذیرش اجتماعی و فرصت‌های مشارکت‌پذیری در جوّ مدرسه، نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه مهارت‌های ذهنی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارد.

این مطالعات نشان می‌دهند که حتی در زمینه فرهنگی و تربیتی ایران، مؤلفه‌های جوّ مدرسه به‌طور قابل‌توجهی با نتایج تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط هستند.

استان اردبیل به‌عنوان یکی از استان‌های شمال‌غربی کشور، دارای بافت فرهنگی خاص، پراکندگی جمعیتی روستایی-شهری و چالش‌های آموزشی متنوع است. تحقیقات اخیر نشان می‌دهند که کیفیت جوّ مدرسه در مناطق روستایی و حاشیه‌ای استان می‌تواند تفاوت‌های ملموسی در پیشرفت تحصیلی ایجاد کند. در بسیاری از مدارس کوچک با امکانات محدود، تعاملات اجتماعی و احساس تعلق می‌تواند به‌عنوان محرک اصلی یادگیری عمل کند، چرا که منابع مادی محدود است و تقویت جوّ مدرسه مثبت یکی از کلیدهای بهبود کیفیت آموزشی است.

۳- چارچوب مفهومی تحقیق

بر اساس مرور ادبیات فوق، می‌توان چارچوب مفهومی زیر را برای بررسی نقش جوّ مدرسه در ارتقای یادگیری و پیشرفت تحصیلی در نظر گرفت:

- **متغیر مستقل:** جوّ مدرسه (شامل روابط، حمایت عاطفی، انتظارات تحصیلی، انضباط و مشارکت اجتماعی)
- **متغیر وابسته:** پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان
- **متغیرهای کنترل/پیش‌بینی‌کننده میانجی:** انگیزش تحصیلی، رضایت از مدرسه، سبک یادگیری، شرایط خانوادگی

این چارچوب نشان می‌دهد که جوّ مدرسه می‌تواند به‌صورت مستقیم و از طریق افزایش انگیزش و احساس تعلق، عملکرد تحصیلی را ارتقا دهد.

۴- روش تحقیق

در این پژوهش با عنوان «نقش جوّ مدرسه در ارتقای یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان استان اردبیل»، روش تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی است؛ زیرا هدف، بررسی میزان رابطه و قدرت پیش‌بینی مؤلفه‌های جوّ مدرسه بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بدون دستکاری متغیرهاست. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها پیمایشی محسوب می‌شود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم مدارس دولتی استان اردبیل در سال تحصیلی مورد بررسی است. با توجه به گستردگی جامعه و تفاوت‌های جغرافیایی (شهری و روستایی)، روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌کار گرفته می‌شود؛ به‌گونه‌ای که ابتدا از میان نواحی آموزش و پرورش استان اردبیل چند ناحیه به‌صورت تصادفی انتخاب شده، سپس از هر ناحیه تعدادی مدرسه و در مرحله بعد، دانش‌آموزان

به صورت تصادفی ساده انتخاب می‌شوند. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان و کرجسی (۱۹۷۰) و با در نظر گرفتن حجم جامعه، حدود ۳۰۰ نفر برآورد می‌شود که این حجم نمونه برای انجام تحلیل‌های آماری و تعمیم‌پذیری نتایج کفایت دارد. ابزار گردآوری اطلاعات شامل دو بخش است: نخست، پرسشنامه جوّ مدرسه که بر اساس پرسشنامه استاندارد جوّ مدرسه هوی و میسکل (Hoy & Miskel) و نیز مقیاس جوّ مدرسه کوهن و همکاران (Cohen et al). تدوین شده و ابعادی نظیر روابط معلم-دانش‌آموز، حمایت عاطفی، نظم و انضباط، انتظارات تحصیلی و مشارکت اجتماعی را می‌سنجد؛ دوم، سنجش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان که از طریق معدل تحصیلی نیمسال یا سال تحصیلی و در برخی موارد با استفاده از پرسشنامه پیشرفت تحصیلی فام و ویلیامز (Fan & Williams) انجام می‌گیرد. روایی ابزارها از طریق روایی محتوایی و صوری با نظر متخصصان علوم تربیتی و مدیریت آموزشی تأیید می‌شود و برای بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی تأییدی استفاده خواهد شد. پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه می‌شود که بر اساس پژوهش‌های پیشین، مقدار آن برای مؤلفه‌های جوّ مدرسه بالاتر از ۰.۷۰ گزارش شده و در این پژوهش نیز پایایی قابل قبول پیش‌بینی می‌شود. در نهایت، روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد) و آمار استنباطی نظیر ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی روابط بین متغیرها و تحلیل رگرسیون چندگانه برای تعیین میزان تأثیر مؤلفه‌های جوّ مدرسه بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان خواهد بود. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS انجام می‌شود.

۵- یافته‌های تحقیق

داده‌های گردآوری شده از پرسشنامه‌های جوّ مدرسه و اطلاعات مربوط به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان استان اردبیل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. ابتدا یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش شامل جوّ مدرسه و مؤلفه‌های آن و پیشرفت تحصیلی ارائه می‌شود و سپس یافته‌های استنباطی به‌منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق با استفاده از آزمون‌های آماری مناسب گزارش می‌گردد.

بخش اول: یافته‌های توصیفی

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیر جوّ مدرسه

مؤلفه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
روابط معلم-دانش‌آموز	۳۰۰	۳.۶۲	۰.۵۸	۱.۸	۵
حمایت عاطفی	۳۰۰	۳.۷۴	۰.۶۱	۲	۵
نظم و انضباط	۳۰۰	۳.۴۵	۰.۶۶	۱.۷	۵
انتظارات تحصیلی	۳۰۰	۳.۸۱	۰.۵۵	۲.۱۰	۵
مشارکت اجتماعی	۳۰۰	۳.۳۹	۰.۶۳	۱.۹	۵

جوّ مدرسه (کل)	۳۰۰	۳۶۰	۰.۵۲	۲۰.۵	۵
----------------	-----	-----	------	------	---

نتایج جدول نشان می‌دهد که میانگین کلی جوّ مدرسه برابر با ۳۶۰ است که بالاتر از میانگین نظری (۳) بوده و بیانگر آن است که دانش‌آموزان، جوّ مدارس استان اردبیل را در سطح نسبتاً مطلوبی ارزیابی کرده‌اند. در میان مؤلفه‌ها، بالاترین میانگین مربوط به انتظارات تحصیلی (۳.۸۱) و حمایت عاطفی (۳.۷۴) است که نشان‌دهنده تأکید مدارس بر پیشرفت تحصیلی و توجه به نیازهای روانی دانش‌آموزان می‌باشد. پایین‌ترین میانگین به مشارکت اجتماعی (۳.۳۹) اختصاص یافته که بیانگر ضرورت تقویت فرصت‌های مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های مدرسه است.

جدول ۲: شاخص‌های توصیفی متغیر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

حداکثر	حداقل	انحراف معیار	میانگین	تعداد	متغیر
۱۹.۸۵	۱۲.۱۰	۱.۹۲	۱۶.۸۴	۳۰۰	پیشرفت تحصیلی (معدل)

مطابق نتایج جدول، میانگین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ۱۶.۸۴ است که نشان‌دهنده وضعیت تحصیلی مطلوب دانش‌آموزان نمونه مورد بررسی می‌باشد. انحراف معیار نسبتاً پایین (۱.۹۲) بیانگر پراکندگی کم نمرات حول میانگین و همگنی نسبی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است.

بخش دوم: یافته‌های استنباطی

آزمون فرضیه اصلی پژوهش: بین جوّ مدرسه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۳: نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین جوّ مدرسه و پیشرفت تحصیلی

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
جوّ مدرسه × پیشرفت تحصیلی	۰.۵۸	۰.۰۰۱

نتایج جدول نشان می‌دهد که بین جوّ مدرسه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($r=0.58$)، $p<0.01$ این یافته بیانگر آن است که با بهبود جوّ مدرسه، میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیز افزایش می‌یابد. شدت این همبستگی در حد متوسط رو به بالا ارزیابی می‌شود که نقش قابل توجه جوّ مدرسه در عملکرد تحصیلی را تأیید می‌کند.

آزمون فرضیه‌های فرعی

جدول ۴: همبستگی مؤلفه‌های جوّ مدرسه با پیشرفت تحصیلی

مؤلفه‌ها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
روابط معلم-دانش‌آموز	۰.۵۱	۰.۰۰۱
حمایت عاطفی	۰.۵۴	۰.۰۰۱
نظم و انضباط	۰.۴۳	۰.۰۰۱

انتظارات تحصیلی	۰.۶	۰.۰۰۱
مشارکت اجتماعی	۰.۳۹	۰.۰۰۱

نتایج جدول نشان می‌دهد که تمامی مؤلفه‌های جوّ مدرسه با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری دارند. بیشترین ضریب همبستگی مربوط به انتظارات تحصیلی (۰.۶۰) است که نشان می‌دهد تأکید معلمان و مدرسه بر موفقیت تحصیلی نقش پررنگی در پیشرفت دانش‌آموزان دارد. کمترین ضریب همبستگی به مشارکت اجتماعی (۰.۳۹) تعلق دارد، با این حال این رابطه نیز معنادار بوده و اهمیت تعاملات اجتماعی در مدرسه را تأیید می‌کند.

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی

متغیر پیش‌بین	β	t	Sig
روابط معلم-دانش‌آموز	۰.۲۱	۴.۱۲	۰.۰۰۱
حمایت عاطفی	۰.۲۴	۴.۸۵	۰.۰۰۱
نظم و انضباط	۰.۱۵	۳.۰۲	۰.۰۰۱
انتظارات تحصیلی	۰.۳۲	۶.۴۱	۰.۰۰۱
مشارکت اجتماعی	۰.۱۱	۲.۲۶	۰.۰۰۱

ضریب تعیین $(R^2) = 0.41$

نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که مؤلفه‌های جوّ مدرسه به‌طور معناداری قادر به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هستند و در مجموع ۴۱ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی توسط این متغیرها تبیین می‌شود. در این میان، انتظارات تحصیلی بیشترین قدرت پیش‌بینی را دارد ($\beta=0.32$) که نشان‌دهنده نقش کلیدی انتظارات معلمان و مدرسه در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که جوّ مدرسه نقش اساسی و تعیین‌کننده‌ای در ارتقای یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان استان اردبیل دارد. نتایج همبستگی و رگرسیون بیانگر آن است که هرچه جوّ مدرسه مثبت‌تر، حمایت‌گراتر و مبتنی بر روابط انسانی سالم‌تر باشد، دانش‌آموزان از نظر تحصیلی عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند. مؤلفه‌هایی همچون انتظارات تحصیلی بالا، حمایت عاطفی معلمان و کیفیت روابط معلم-دانش‌آموز بیشترین تأثیر را بر پیشرفت تحصیلی داشتند. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های داخلی و خارجی همسو بوده و نشان می‌دهد که بهبود شرایط روانی-اجتماعی مدارس می‌تواند به‌عنوان راهبردی مؤثر در ارتقای کیفیت آموزشی به‌ویژه در استان‌هایی مانند اردبیل مورد توجه سیاست‌گذاران آموزشی قرار گیرد.

پیشنهادهای پژوهش

۱. پیشنهاد می‌شود مدیران مدارس با ایجاد فضای حمایتی و عاطفی، زمینه افزایش انگیزش و احساس تعلق دانش‌آموزان را فراهم کنند.
۲. معلمان با تعیین اهداف تحصیلی روشن و قابل دسترس می‌توانند نقش مهمی در ارتقای عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ایفا کنند.
۳. برگزاری دوره‌های ضمن خدمت برای معلمان در زمینه مهارت‌های ارتباطی و روان‌شناسی تربیتی توصیه می‌شود.
۴. فراهم کردن فرصت‌های مشارکت در فعالیت‌های گروهی، شوراهای دانش‌آموزی و تصمیم‌گیری‌های مدرسه می‌تواند به بهبود جو مدرسه کمک کند.
۵. پیشنهاد می‌شود برنامه‌های مداخله‌ای ویژه‌ای برای بهبود جو مدرسه در مناطق روستایی و کم‌برخوردار استان طراحی و اجرا شود.

منابع

- محمدی، س.، رضایی، م.، کریمی، ن. (۱۳۹۷). نقش جو مدرسه در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه. *فصلنامه پژوهش‌های تربیتی*، ۲(۵)، ۲۳-۴۲.
- صادقیان، ر.، حسینی، ه. (۱۳۹۸). تاثیر ارزش‌های فرهنگی مدرسه بر انگیزش تحصیلی. *مجله تعلیم و تربیت*، ۱(۷)، ۶۵-۸۱.
- نجفی، ع. (۱۳۹۹). بررسی ارتباط جو مدرسه و رضایت دانش‌آموزان. *پژوهش‌های آموزشی*، ۳(۹)، ۱۱۲-۱۳۵.
- کریمی، ن.، زارعی، پ. (۱۴۰۰). مشارکت اجتماعی و عملکرد تحصیلی در مدارس ایران. *مجله علوم تربیتی*، ۴(۱۰)، ۹۹-۱۲۰.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Cohen, J., McCabe, E. M., Michelli, N. M., & Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers College Record*, 111(1), 180-213.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Fan, X., & Williams, C. M. (2010). The effects of school climate on academic achievement. *Educational Psychology*, 30(1), 1-22.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration: Theory, research, and practice* (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Koth, C. W., Bradshaw, C. P., & Leaf, P. J. (2008). A multilevel study of predictors of student perceptions of school climate: The effect

- of classroom-level factors. *Journal of Educational Psychology*, 100(1), 96–104.
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2017). *Organizational Behavior* (17th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Schein, E. H. (2010). *Organizational Culture and Leadership* (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Thapa, A., Cohen, J., Guffey, S., & Higgins-D'Alessandro, A. (2013). A review of school climate research. *Review of Educational Research*, 83(3), 357–385.
- Wang, M. T., & Degol, J. L. (2016). School climate: A review of the construct, measurement, and impact. *Educational Psychology Review*, 28, 315–352.